

ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ ІМЕНІ ГЕТЬМАНА
ПЕТРА КОНАШЕВИЧА-САГАЙДАЧНОГО

ФАКУЛЬТЕТ СУДНОВОДІННЯ

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Викладач	Піщана Вікторія Миколаївна
E-mail	torip1005@gmail.com
Навчальна дисципліна	Гендерна психологія та психологія статі
Офіційна назва освітньої програми	«Практична психологія», «Психологія бізнесу»
Рівень вищої освіти	перший бакалаврський
Галузь знань	05 «Соціальні і поведінкові науки»
Спеціальність	053 «Психологія»
Обсяг дисципліни в кредитах ECTS	3
Статус дисципліни (обов'язкова, вибіркова)	Вибіркова
Мета вивчення дисципліни	Ознайомити студентів із основами гендерної психології і психології статі та сприяти формуванню психологічних знань, умінь, навичок, необхідних для студентів-психологів у їхній майбутній професійній діяльності: викладача психології у навчальних закладах; практичного працівника з консультативно-реабілітаційної роботи.
Інтегральна компетентність, загальні компетентності, спеціальні (фахові) компетентності	Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики. Загальні компетентності

	<p>ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.</p> <p>ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.</p> <p>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:</p> <p>СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.</p> <p>СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.</p> <p>СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.</p> <p>СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.</p>
--	---

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І.

Поняттєво-категоріальний апарат курсу

ТЕМА 1. Предмет, завдання і мета гендерної психології.

Гендерні відносини являють собою певну структуру, яка пронизує всі сфери соціального буття, яка продукує і відтворює гендерну нерівність. Саме ця структура – той невидимий гендерний бар'єр, який повинна перебороти особистість на шляху до різних форм самоактуалізації. Особливістю гендерних відносин є те, що вони здаються “природно заданими”, тобто мало підданими прямому або непрямому соціальному впливу. Насправді ж будь-які зміни в соціальній сфері (особливо в періоди активної соціальної трансформації) відбиваються на гендерних відносинах, причому, як правило, несиметричним чином для чоловіків і жінок.

Дослідження, проведені в руслі гендерного підходу, не виходять із опозиції жінок і чоловіків, звертаються до причин утворення цієї опозиції. Головними детермінантами гендерних характеристик поведінки служать соціальні очікування, ролі й конвенційні вимоги статевої адекватності поведінки. Прийняття позиції, що стать не є першопричиною психологічних характеристик поведінки й соціальних ролей, дозволяє по-новому реконструювати Я-Образ і життєві сценарії, нав'язані системою статоворольових уявлень, дає можливість переоцінити свої можливості й

домагання, визначити перспективи життєтворчості, активізувати особистісні ресурси для вибору суб'єктивних стратегій самореалізації.

Тому розуміння гендерних проблем, оволодіння основними положеннями гендерної концепції є актуальним завданням у сфері виховання й освіти молоді, а також у сфері підготовки психологів, які професійно займаються проблемами формування гармонійно розвиненої особистості.

ТЕМА 2. Теорії і концепції гендерної психології.

Психоаналітична концепція гендеру. Гуманістично-екзистенціальні теорії гендеру. Теорії гештальтпсихології про гендер. Біхевіористичні теорії про гендер. Теорії когнітивного розвитку та гендерних схем. Теорії соціальних ролей. Теорії природної взаємодоповнюваності статей Т.Парсонса та Р.Бейлса.

ТЕМА 3. Антропометричні виміри різностатевості

Дайте своє розуміння гендерних проблем, оволодіння основними положеннями гендерної концепції, висвітліть актуальні завдання у сфері виховання й освіти молоді, а також у сфері підготовки психологів, які професійно займаються проблемами формування гармонійно розвиненої особистості.

Різностатевість – найглобальніша характеристика людства. Поділ людських організмів на чоловічі та жіночі ґрунтується на диференціації анатомічної будови статевих органів, пропорцій тіла (зросту, ширини плечей, стегон), розміщення жирових відкладень, особливостей статевого дозрівання тощо. Всі ці ознаки характеризують стать соматичну, іншими словами, біологічну чи паспортну. Стать біологічна (акушерська) — це сукупність морфологічних (будови тіла), фізіологічних та генетичних особливостей, які забезпечують розмноження організму.

ТЕМА 4. Психологія гендерних відносин. Гендерні відмінності у спілкуванні.

Зовнішність як антропометрична характеристика жіночності та мужності є провідною серед третинних статевих ознак. Мужність і жіночність як категорії зовнішньої привабливості перебувають у фокусі уваги розвитку моди, жіночих і чоловічих часописів. Чоловіча і жіноча мода може бути демонстративно протилежною за характером, коли види і деталі одягу, аксесуарів, зачісок, ходи, манер тощо вирізняють фізичні відмінності статей, або уніфікованою чи певною мірою статево перевернутою. Як правило, жіноча мода, жіночний стиль означають м'які, плавні, ніжні особливості тканин тощо. Чоловіча мода більше відповідає антропологічним характеристикам чоловічого тіла. Часто одягу для жінок спеціально надають маскулінічних ознак, а одягу для чоловіків – фемінних.

ТЕМА 5. Гендерна ідентичність особистості. Гендерні характеристики особистості на різних етапах вікового розвитку.

Гендерна ідентичність – базова структура соціальної ідентичності, що характеризує людину (індивіда) з погляду її приналежності до чоловічої або жіночої статі, усвідомлене прийняття нею взірців мужності і жіночності в культурі. Гендерна ідентичність – це суб'єктивне переживання гендерної

ролі (Дж.Мані). За такого підходу найбільш значимим є те, як сама людина себе категоризує, ототожнює себе з певною статтю, із засвоєнням відповідних форм поведінки; процес і результат набуття особистістю психологічних рис і особливостей поведінки однієї і тієї ж з нею або іншої статі. Гендерна ідентичність набуває психологічного змісту для особистості лише за умови включення її в діяльність, особливо спільну з іншими дітьми в умовах освітніх закладів.

Індивідуальний підхід до дитини, до формування її особистості неможливий без урахування психологічної специфіки статі дитини. Успішність гендерної ідентифікації визначає велика кількість чинників, зокрема: циркуляція статевих гормонів у період внутрішньоутробного розвитку дитини, спосіб виховання дитини в сім'ї і дитячому садку, значущість батька тієї самої статі, прихильність до нього дитини тощо.

ТЕМА 6. Гендерна соціалізація

Поняття “статеворольова соціалізація”, так як воно є центральним у нашому дослідженні. Під статеворольовою соціалізацією у сучасній психолого-педагогічній науці розуміють процес засвоєння індивідом культурної системи гендеру того суспільства, у якому він живе, своєрідне суспільне конструювання відмінностей між статями.

Статеворольова соціалізація є частиною загального процесу соціалізації. І якщо соціалізація розглядається, з одного боку, як процес адаптації й інтеграції людини в суспільстві, а з іншого боку – як процес саморозвитку і самореалізації особистості в соціальному середовищі, то і при вивченні статеворольової соціалізації необхідно враховувати обидві ці тенденції.

Таким чином, статеворольова соціалізація включає два взаємозалежних процеси. По-перше, це засвоєння індивідом соціального досвіду, психосексуальних установок і ціннісних орієнтації, визначених способів поведінки і діяльності, властивих представникам тієї або іншої статі. По-друге, це процес формування статеворольової самосвідомості (статевої ідентичності). Він включає пізнання своєї подібності і відмінностей з представниками своєї і протилежної статі; емоційну оцінку себе як представника певної статі; самоствердження “Я” як представника визначеної статі у спілкуванні і діяльності.

ТЕМА 7. Гендерні стереотипи як соціально-психологічний феномен.

Соціальний стереотип – це спрощений, емоційно навантажений, часто хибний або спотворений, надзвичайно стійкий образ соціальної групи, спільності (у випадку гендерного стереотипу – групи чоловіків та жінок), що поширюється з легкістю на всіх її представників. Поняття соціального стереотипу було введено у 1922 р. американським психологом Уолтером Ліппманом. Відповідати певному соціально-культурному стереотипу – значить відігравати певну соціальну роль. Розрізняють расові, національні, вікові, гендерні та інші стереотипи.

Стереотипи формуються у ранньому віці і використовуються задовгого

до виникнення в людини уявлень про соціальні групи, до яких вона належить.

Стереотипи складаються з когнітивного (аналіз змісту стереотипу), афективного (виражає позитивне чи негативне ставлення людини до об'єкта пізнання, надає пізнанню оцінного характеру) та поведінкового (відображає готовність людини до певної поведінки щодо об'єкта пізнання) компонентів.

Програмні результати навчання

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПР15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

Форми поточного та підсумкового контролю

Види занять: лекції, практичні заняття

Методи навчання: пояснювально-ілюстративний метод; метод проблемного викладу, евристична бесіда, групова дискусія, арт-вправи, ігрові техніки, кейс-метод.

Формою підсумкового контролю з дисципліни є залік та іспит, що

		приймається за тестами, які включають теоретичні та практичні питання.	
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ			
Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (залік)			
Підсумкові бали = Загальна кількість балів (перед + Кількість балів за навчальної дисципліни підсумковим контролем) підсумковим контролем			
ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS			
Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90 - 100	Відмінно (зараховано)	A	«Відмінно» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
80 – 89	Добре (зараховано)	B	«Дуже добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального, робота з двома – трьома незначними помилками.
75 – 79		C	«Добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками.
65 – 74	Задовільно (зараховано)	D	«Задовільно» - теоретичний зміст курсу освоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою

			навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять помилки, робота з трьома значними помилками.
60 – 64		Е	«Достатньо» - теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана, або якість виконання деяких з них оцінена числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімум критеріїв оцінки.
21 – 59	Незадовільно (не зараховано)	FX	«Умовно незадовільно» - теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконана, або якість їхнього виконання оцінена числом балів, близьким до мінімального, при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки.
1 – 20		F	«Безумовно незадовільно» - теоретичний зміст курсу не освоєний, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ГЕНДЕРНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХОЛОГІЯ СТАТІ

Основна

1. Бендас Т.В. Гендерная психология: Учеб. пособ.- СПб.: Питер,2005.-431с.
2. Берн Ш. Гендерная психология.- СПб: прайм - Еврознак, 2001.- 320с.
3. Введение в гендерные исследования: Учебное пособие / Под ред. И.В.Костиковой. - М.: Изд-во МГУ, 2005.-255с.
4. Вихователю про психологію та педагогіку сексуального розвитку дитини: Наук.-метод. Збірник.-К.: Інститут змісту і методів навчання, 1996.
5. Гендерний розвиток у суспільстві: Конспект лекцій/ Відп.ред. К.М.Левківський.- 2-е вид.-К.: Фоліант, 2005.-351с.
6. Говорун Т., Кікінежді О. Стать та сексуальність: психологічний ракурс. Навчальний посібник. - Тернопіль: Навчальна книга – Богдан,1999.- 384 с.

7. Говорун Т.В., Кікінежді О.М. Гендерна психологія. Навчальний посібник. - Київ: Видавничий центр "Академія", 2004.- 308с.
8. Ильин Е. П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2002. – 544 с.
9. Ильин Е. П. Пол и гендер / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2010. – 688с.
10. Козлов В. В. Гендерная психология. Учебник для вузов / В. В. Козлов, Н. А. Шухова/ – СПб. : Речь, 2010. – 270с.
11. Козлов В.В., Шухова Н.А. Гендерная психология. – СПб.: Речь, 2010.- 270с.
12. Кравець В. Гендерна педагогіка. – Тернопіль: Джура, 2003.-416с.
13. Кравець В.П. Історія гендерної педагогіки.- Тернопіль: Джура, 2005.-440с.
14. Малкина-Пых И.Г. Гендерная терапия.- Москва, 2006.- 928с.
15. Петренко О. Б. Гендерна психологія. Практикум / О. Б. Петренко. – Рівне : РДГУ, видавець Олег Зень, 2012. – 127 с.
16. Практикум по гендерной психологии /Под ред. И.С.Клециной.-СПб.: Питер, 2003.-479с.
17. Словарь гендерных терминов. М: Информация — XXI век, 2002.- 256 с.
18. Ткалич М. Г. Гендерна психологія / М. Г. Ткалич. – К. : Академія, 2011. – 248с.
19. Чекалина А.А. Гендерная психология.- М.: Ось-89, 2006.- 256с.

Допоміжна

1. Бендас Т.В. Гендерная психология: Учеб. пособ.- СПб.: Питер,2005.-431с.
2. Берн Ш. Гендерная психология.- СПб: прайм - Еврознак, 2001.- 320с.
3. Говорун Т.В., Кікінежді О.М. Гендерна психологія. Навчальний посібник. - Київ: Видавничий центр "Академія", 2004.- 308с.
4. Козлов В. В. Гендерная психология. Учебник для вузов / В. В. Козлов, Н. А. Шухова/ – СПб. : Речь, 2010. – 270с.
5. Козлов В.В., Шухова Н.А. Гендерная психология. – СПб.: Речь, 2010.- 270с.
6. Малкина-Пых И.Г. Гендерная терапия.- Москва, 2006.- 928с.
7. Петренко О. Б. Гендерна психологія. Практикум / О. Б. Петренко. – Рівне : РДГУ, видавець Олег Зень, 2012. – 127 с.
8. Практикум по гендерной психологии /Под ред. И.С.Клециной.-СПб.: Питер, 2003.-479с.
9. Словарь гендерных терминов. М: Информация — XXI век, 2002.- 256 с.
10. Ткалич М. Г. Гендерна психологія / М. Г. Ткалич. – К. : Академія, 2011. – 248с.
11. Чекалина А.А. Гендерная психология.- М.: Ось-89, 2006.- 256с.